

ΚΕΤΕΒΕ

ISBN: 978-625-7854-90-0

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 388

Kitap Kültürü

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Yusuf Genç

Proje Koordinatörü

Berat Açıl

Yayıma Hazırlayan

Ümit Aksoy

Düzeltili

İnayet Bebek

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Özkan Kaya

1. BASKI

Aralık 2020

2. BASKI

Aralık 2024

İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No: 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Sertifika No. 45464

Yıkılmazlar Basım Yay. Prom. ve

Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz, Gülbahar Cd.

No: 62/B Güneşli / İstanbul

Tel: 212 630 64 73

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir.
İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Osmanlı'da Bilginin Dolaşımı

Bilgiyi İstinsahla Çoğaltmak

İznik Medresesi-Süleymaniye Medreseleri Dönemi

SAMİ ARSLAN

KETEBE

Sami Arslan

İstanbul Üniversitesi Tarih bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi'nde, doktorasını Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Osmanlı istinsah kayıtları üzerine hazırladığı doktora tezi, "Bilgiyi İstinsahla Çoğaltmak: Osmanlı İlim Kamuoyunda Bilginin Dolaşımı (İznik Medresesi-Süleymaniye Medreseleri Dönemi)" ismiyle yayımlanmıştır. Hâlen Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yazma Eserler Araştırma Merkezi'nin müdürü olarak görev yapan Arslan, çalışmalarına Osmanlı ilmiyesi, yazma-kitap kültürü, kodikoloji ve yazma eserlerin kataloglanması alanlarında devam etmektedir. "Okur Dostu Bir Osmanlı Kadısının Kırmızı Mürekkepli Derkenar Notunun Beyanı Hakkındadır", "Hamdele-Salvele'nin Dili: Telifte Yetkinlik Aracı Olarak Berâetu'l-İstihlâller", "İslam Kitap Kültüründe 'Şerhi Meşrûha Bağlamak': Kitap İsimlerinde Seci'" yazılarından birkaçıdır.

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	7
TEŞEKKÜR.....	9
ÖNSÖZ.....	15
KISALTMALAR.....	17
GİRİŞ: KİTAP NEDİR, NÜSHA KİMDİR?.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİNSAH KAYITLARI: TANIM, İŞLEV

1. PARÇAYA BAKIP BÜTÜNÜ GÖRMEK: İSTİNSAH KAYITLARI NE İŞE YARAR?.....	39
2. NÂDİR'İ NÂR EYLEMEMEK: İSTİNSAH NEDİR VE NİÇİN YAPILIR?.....	55
3. İNSAF İLE TELİF ARASINDA: YETKİNLİK ARACI OLARAK TASHİH.....	82

İKİNCİ BÖLÜM

İSTİNSAH KAYDININ YAPISAL ANALİZİ

1. GÖLGEDEKİ SÜRETLER: DİĞER MÜSTENSİHLER, MÜSTEKTİBLER VE KADINLAR.....	120
2. KADİM KIDEMİ ÜZERE TERK OLUNUR: KİTABA DAİR UNSURLAR.....	141
A. Eser İsmi.....	142

B. Müellif İsmi	148
3. ESKİ METİNLERE YENİ GÖZLER: NÜSHAYA DAİR UNSURLAR	150
A. Fiiller	150
B. Allah Lafzı, Sıfatları ve Hamdele-Salvele	157
C. Müstensih	159
D. Mekân	185
i. Kamusal Mekânlar	191
ii. Yarı Kamusal Mekânlar	198
iii. Sivil Mekânlar	202
E. Zaman	204
F. Dua	221

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARİH YAZIMININ “SESSİZ ŞAHİTLERİ”: MOLLA LUTFİ’NİN MÜSTENSİHLERİ

1. SANSÜRE SIĞINAK: TEMMETİ’L-EVRÂK	262
2. OTOSANSÜRE PENCERE: TEMMET EN-NÜSHATU’Ş-ŞERÎFE	280
3. VİCDANIN SESİ: OKUYUCU NOTLARI	288
SONUÇ	299
KAYNAKÇA	305
BİRİNCİL KAYNAKLAR	305
İKİNCİL KAYNAKLAR	317

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Yazma eserin salt metinden ibaret olmadığı, bilginin ve kültürün aktarımında metinlerin müelliflerinin yanında nüshaların, müstensihlerinin ve okurlarının katkısının da önemli olduğu iddiası daha gür sesle vurgulanmaya başlanmıştır. Hor görülen harabat ehli mesabesinde olan metin dışı unsurların hazineye mâlik viraneler olduğunu gösteren çalışmalar yazma kitap kültürünün geleceğine dair ümit vermektedir. Bu minvalde Türkiye dışındaki kıymetli çalışmalara Türkiye'den de karşılık verilmekte; yazma kitap kültürüne dair makaleler yazılmakta, tezler hazırlanmakta, kitaplar yayımlanmaktadır. Bu bireysel çabaların yanında kurumsal teşebbüslerden de bahsetmek yerinde olacaktır. Bir grup akademisyenin öncülüğünde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nde Yazma Eserler Uygulama ve Araştırma Merkezi ismiyle kurulan merkez, yazma kitap kültürünün temel meselelerine dair soruların sorulduğu, cevapların arandığı bir hüviyet arz etmektedir. Benzeri teşebbüslerin artması ümit edilmektedir. Bununla beraber Türkiye dışında kamu tarafından uzun soluklu projelerin desteklenmesine karşın ülkemizde bu tür kurumsal desteklerin sembolik düzeyde kaldığını da üzümlere belirtmek gerekir. Keza sadece

kodikoloji çalışmalarına hasredilmiş bir enstitünün olmayışı da bu kapsamda eseflenecek meselelerdendir.

Kitabın ikinci baskısının editörlüğünü üstenererek deęerli katkılarda bulunan Berat Açıl'a ve birinci baskıdaki özellikle Arapça yanlıřlara dikkatimi çeken Tatjana Paić-Vukić'e teřekkür ederim.

Tevfik Allah'tandır.

15 Eylöl Cuma
Ayasofya Medresesi